

Boekbespreking

Godefrooij, P. en S. Karsten, *Een studie naar de opleiding onderwijsgeevenden in vier Europese landen*. SCO-rapport, Amsterdam, november 1982, 517p.

Bovengenoemd rapport betreft een verslag van een verkennende en vergelijkende studie naar de opleiding van onderwijsgeevenden in vier Europese landen en werd verricht in opdracht van het Ministerie van O. & W. In zeven maanden tijd (part time!) dienden de onderzoekers zoveel mogelijk materiaal op te leveren over de opleidingen in Engeland en Wales, Frankrijk, Zweden en West-Duitsland, ter beantwoording van een aantal vragen van het Ministerie i.v.m. de beleidsvoorbereiding van de nieuwe Pedagogische Academie voor het Basisonderwijs (PABO) (blz. 1). Voorwaar geen eenvoudige opgave en alleen al daarom is een compliment aan de onderzoekers op zijn plaats voor de hoeveelheid materiaal (517 p.) die zij hebben verzameld. Binnen het bestek van de beschikbare mogelijkheden is meer gedaan dan redelijkerwijs verwacht mocht worden. Bovendien is de studie op een zo verantwoord mogelijke wijze verricht; de beperkingen, die noodzakelijkerwijs het gevolg zijn van de duur en omvang van de opdracht, worden door de onderzoekers onderkend en de consequenties worden aangegeven.

Het resultaat is een rapport, redelijk leesbaar, en voor de (beperkte?) groep personen die in deze materie is geïnteresseerd, zeer informatief. Het regeringsbeleid in de vier genoemde landen, d.w.z. het denken en de maatregelen op overheidsniveau t.a.v. de opleidingen, wordt – overeenkomstig de opdracht – beschreven en geïnterpreteerd. De studie beslaat de periode 1970-1982; het zwaartepunt ligt op de ontwikkelingen na 1976.

Gegeven de beperkte tijd en gezien de aard van de vragen vanuit het Ministerie is de studie ingeperkt tot een drietal thema's:

- de afsluiting van de opleiding (wat is de samenhang met het gehele hoger onderwijs, van waaruit wordt de inhoud en het niveau van het (afsluitend) examen bepaald, wat is de aard en de algemene geldigheid van de diploma's en wat is de relatie tussen flexibilisering en de afsluiting van de opleiding)
- de relatie tussen theoretische opleiding en praktische beroepsvoorbereiding (hoe en op welk moment van de opleiding wordt de praktische beroepsvoorbereiding van de student inhoud gege-

ven, wat is de inhoud van en tijd voor instituuts- en schoolpractica, bestaan er brede stages, wordt specifieke maatschappelijke ervaring als voorwaarde gesteld voor toelating)

- de benoembaarheid, inzetbaarheid en differentiaties in de opleidingen (zijn de afgestudeerden van initiële opleidingen algemeen benoembaar, zo ja, voor welke leeftijdscategorie, welke differentiatie- en specialisatiemogelijkheden kent men en wat zijn de gevolgen daarvan) (p. 25/26).

Op zich genomen thema's die van groot belang zijn i.v.m. de beleidsvoorbereiding van de nieuwe PABO.

De gegevens, verkregen via bronnenstudie en gesprekken met 'sleutelinformanten' in de landen zelf, worden met het oog op de interpretatie ervan in een context geplaatst. De ontwikkelingen binnen de lerarenopleidingen worden bezien vanuit de plaats van de opleidingen in het gehele hoger onderwijs en vanuit de aard van het nationale onderwijssysteem (centralisatie/decentralisatie). Bovendien is in de opzet van de studie rekening gehouden met meer algemeen – m.n. economische en politieke – ontwikkelingen (p. 26).

Per land is informatie over het opleidings- en onderwijssysteem opgenomen in een uitgebreide 'landenschets'. De vier landenschetsen zijn als bijlagen (I t/m IV) opgenomen en hebben als achtergrond geëind voor de studie.

Het eigenlijke verslag bevat een achttal hoofdstukken. De eerste drie hebben een meer algemeen en inleidend karakter. Aan de orde komen zaken als de achtergrond van het onderzoek, het verband met de Nederlandse ontwikkelingen naar een nieuwe PABO, doel en opzet van de studie, de problemen en beperkingen ervan, de algemene situatie en enkele trends. De daarop volgende hoofdstukken zijn inhoudelijk gezien het meest interessant. In elk van de hoofdstukken IV t/m VI staat een van de drie genoemde thema's centraal. Per thema wordt de situatie in elk van de vier landen geschetst. De leesbaarheid en onderlinge vergelijkbaarheid worden echter bemoeilijkt door het feit dat de informatie per land niet op gelijkvormige wijze is geordend resp. geordend kon worden, en samenvattingen of voorlopige conclusies aan het eind van ieder hoofdstuk ontbreken. Duidelijk is echter wel dat het overheidsbeleid t.a.v. de opleidingen op een aantal punten nogal uiteen loopt; de eigen historische ontwikkeling van het land lijkt hierin een belangrijke factor te zijn. In Frankrijk en Zweden is bijvoorbeeld sprake van gecentraliseerde besluitvorming, Engeland en West-Duitsland zijn meer gedecentraliseerd. Opvallend is echter de constatering dat in de centralistische landen de ont-

wikkeling in de richting van decentralisatie gaat, in gedecentraliseerde landen in de richting van centralisatie.

Het laatste inhoudelijke hoofdstuk (hoofdstuk VII; hoofdstuk VIII bevat de geraadpleegde literatuur) bestaat uit afsluitende conclusies/opmerkingen en aanbevelingen voor mogelijk vervolgonderzoek. Hier blijkt pas goed dat de studie eigenlijk niet voltooid is. De auteurs hebben hun opdracht weliswaar correct vervuld, maar, zoals zij zelf op p. 42 aangeven, na een beschrijving en interpretatie is men nog niet in het stadium om goed gefundeerde vergelijkingen te maken. De conclusies worden heel voorzichtig getrokken, de opmerkingen zijn van zeer algemene aard. T.a.v. het thema "afsluiting van de opleiding" wordt bijvoorbeeld opgemerkt dat naar de mening van de onderzoekers een grotere autonomie van de opleidingen op dit punt zeer wel mogelijk is; decentralisatie laat geen kwaliteitsverlies zien, centralisatie leidt niet tot betere niveaubewaking (p. 217 t/m 220). Hoezeer ik deze mening ook deel, de literatuurstudie toont echter het omgekeerde ook niet aan. T.a.v. het thema 'relatie theoretische opleiding-praktische beroepsvoorbereiding' stellen de onderzoekers dat geen categorische conclusies mogelijk zijn. Wel wordt bijvoorbeeld opgemerkt dat in alle vier de landen globale overeenstemming bestaat over het principe van afwisseling van theorie en praktijk en over kortere stages aan het begin resp. langere stages aan het eind van de opleiding. Verder blijkt de stage formeel

beter te zijn geregeld dan inhoudelijk en loopt de waardering voor maatschappelijke ervaring van studenten (in spe) uiteen (p. 220 t/m 223). Beleidsrelevante aanbevelingen lijken op grond van deze algemene, maar op zich genomen informatieve opmerkingen, nauwelijks mogelijk. T.a.v. het thema 'benoembaarheid, inzetbaarheid en differentiaties in de opleidingen' wordt door de onderzoekers geconstateerd dat de ontwikkelingen in de vier landen pleiten voor een veelvormige opleiding maar niet voor het aanhouden van strakke leeftijdsgrenzen van de categorieën leerlingen waaraan men in de toekomst les zal geven (p. 226). Een indicatie voor beleidsvoorbereiders om of een integratie van alle opleidingen van onderwijsgevenden serieus te overwegen, of te streven naar een nascholingsaanbod met behulp waarvan leerkrachten zich relatief eenvoudig kunnen kwalificeren voor onderwijs aan leerlingen van een andere leeftijdscategorie dan waarvoor men is opgeleid?

De vraag is in hoeverre bij de beleidsvoorbereiding van de nieuwe PABO gebruik kan en zal worden gemaakt van de uitspraken die in dit laatste hoofdstuk zijn gedaan. Ik ben daar niet erg optimistisch over; beleidsrelevante aanbevelingen zijn eerst mogelijk na het stadium van een gefundeerde vergelijking. Ook in verband met het wetenschappelijk rendement van de studie is het alleen maar spijtig te noemen dat de onderzoekers hun werk niet hebben kunnen voortzetten. Vervolgonderzoek lijkt zeker gewenst.

A. H. Corporaal

Mededelingen

Cursus 'Burgerinformatica'

Door het Centrum voor Onderwijs en Informatietechnologie te Enschede zal vanaf 10 april 1984 een cursus 'Burgerinformatica' worden gegeven. Deze cursus is bedoeld voor docenten die burgerinformatica (gaan) geven. De kosten bedragen f 250,-. Nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij: C.O.I., Postbus 217, 7500 AE Enschede, tel.: 053-89 21 90.

Inhoud andere tijdschriften

Pedagogisch Tijdschrift/Forum voor Opvoedkunde

8e jaargang, 1983, nr. 9

The meaning of educational change: a synopsis, door M. Fullan

Het beginsel der emancipatie voorbij, door M. J. I. Bos

Begeleiden van aanstaande onderwijsgeven- den, door A. H. Corporaal

Onderwijsinnovatie in economische crisis, door J. de Vuyst en J. Delbeke

Leerkrachten ontwerpen onderwijsleersitu- aties, door H. Tillema

Pedagogisch Tijdschrift/Forum voor Opvoedkunde

8e jaargang, 1983, nr. 10

Themanummer: Het forumgesprek

Het forumgesprek, door R. Vandenbergh

De rationaliteitstheorie van Matthijssen, door W. Wielemans

Thema 1: 'Rationaliteit' een omstreden begrip, door J. van Bergeijk

Thema 2: De methodologie, door J. de Vuyst

Thema 3: Technische rationaliteit of sociale rationaliteit? door C. J. J. A. Morsch

Thema's 4 en 5: Mogelijke implicaties voor het beleid en voor de schoolpraktijk, door J. Heene

De mythe van de elite, een nabeschouwing door M. Matthijssen

Tijdschrift voor Onderwijsresearch
6e jaargang, 1983, nr. 6

Redactionele inleiding: Discussie over het onder- zoek van het onderwijzen

Heroriëntatie in het onderzoek van het onder- wijzen, door E. De Corte en J. Lowyck

Kanttekeningen bij het heroriëntatievoorstel door A. M. P. Knoers

Heroriëntatie in het onderzoek van het onder- wijzen: enige opmerkingen, door S. A. M. Veenman

Paradigma of alibi: Een reactie op 'Heroriën- tatie in het onderzoek van het onderwijzen', door B. P. M. Creemers

Boordelingen van subsidie-aanvragen voor onderwijsresearch: een psychometrische eva- luatie, door W. K. B. Hofstee

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
22e jaargang, 1983, nr. 11

De Taaltests voor Kinderen; de samenstelling van de testbatterij en enkele uitkomsten van onderzoek, door W. H. J. van Bon

Autisme: stoornissen en behandelingsdoelen door J. M. A. M. Janssens

Een categorale opvang voor gehoorgestoord geestelijk gehandicapten, door A. M. Fokkens

Reactie: de discrepantiehypothese vrijblijvend getoetst? door A. van der Wissel

Antwoord: de discrepantiehypothese vrijblij- vend verworpen? door J. J. Dumont en J. M. A. M. Janssens